

KUNNSKAP OM FISKEHELSE

I denne spalten vil Veterinærinstituttet i hvert nummer bidra med oppdatert kunnskap fra fiskehelsefeltet. Ansvarlig for spalten er fagansvarlig for fiskehelse ved seksjonen sjukdomsforebygging og dyrevelferd, Anne-Gerd Gjevre anne-gerd.gjevre@vetinst.no

Veterinærinstituttet
Norwegian Veterinary Institute

"Av plasshensyn har vi valgt å utelate kildehenvisninger. Ta kontakt med spalteansvarlig dersom du ønsker opplysninger om dette."

Verdens

Dyrehelseorganisasjon og norsk oppdrettsnæring

Norge selger oppdrettsfisk over hele verden i stadig større omfang. En framgangsrik norsk laksenæring er helt avhengig av et stort og økende internasjonalt marked. Smittsomme sykdommer kan hindre dette.

Av Edgar Brun, Veterinærinstituttet

Dette er også tilfelle for andre store oppdrettsnasjoner. Oppdrettsfisk og -skalldyr transporteres levende og som produkter over landegrensener og kontinenter, og selges direkte som mat eller blir utgangspunkt for videre produksjon i nye omgivelser. Denne globale handelen er en sentral og nødvendig driver for å utvikle intensivt oppdrett av akvatiske organismer, en matproduksjon som skal være med å fø en befolkning på 10 milliarder mennesker om 30-40 år.

Denne siden av globaliseringsbildet har imidlertid også en bakside med mange utfordringer. En av disse er smittsomme sykdommer. Internasjonal handel har potensiale til å være en av de største utfordringene vi har når det gjelder spredning av smittsomme sykdommer over landegrensener og kontinenter. Siden høyintensive enheter kan eksistere side om side eller i samme vannsystem med lavintensive enheter, vil all akvakultur kunne eksponeres for denne globale smittetrusselen. Det kreves derfor stor innsats for å sikre at handelen med akvatiske dyr og dyreprodukt foregår på en mest mulig smittebetryggende måte.

Rapporteringspliktige sykdommer

Ett av flere sentrale arbeidsområder for Verdens Dyrehelseorganisasjon (OIE) er å definere hvilke sykdommer som kan være de mest alvorlige for akvakulturnæringen og samtidig skaffe seg oversikt over hvor disse sykdommene opptrer. Derfor er noen sykdommer gjort rapporteringspliktige. Dette har bl.a. bidratt til at sykdommer som PD og ILA har kommet på OIE sin liste over internasjonalt rapporteringspliktige sykdommer.

Alle medlemsland rapporterer nasjonale påvisninger av de aktuelle sykdommene med tilhørende epidemiologiske data til en sentral database. Dette gir OIE en global oversikt over hvilke land som har ulike sykdommer og hvilke land som er fri. Hvordan man skal oppnå «fristatus» for en sykdom er definert i OIEs retningslinjer. Land som har status som fri for en eller flere av disse spesielle smittsomme sykdommene, kan sette handelsbegrensende restriksjoner på import av dyr eller dyreprodukter fra land og regioner hvor

sykdommen(e) er påvist. For Norges vedkommende har vi sett at vår situasjon med PD og ILA, kan skape problemer for eksport av laks til enkelte markeder. Sykdomssituasjonen kan bli brukt som et handelshinder fordi Verdens Handelsorganisasjon (WTO) oppfordrer til bruk av internasjonale retningslinjer for å sikre at smitte ikke spres med handel over landegrensene. OIE opptrer derfor som WTO sin rådgiver når det gjelder trygg handel innenfor dyrehelse og zoonoser (sykdommer som kan smitte mellom dyr og mennesker).

Koden og Manualen

På akvakulturområdet er grunnlaget for disse retningslinjene å finne i dokumentene *Aquatic Animal Health Code* (Koden) og *Manual for Diagnostic Tests for Aquatic Animals* (Manualen). Manualen inneholder bl.a. sentral informasjon om de ulike rapporteringspliktige smittsomme sykdommene, mottakelige arter, krav til diagnostiske tester og kriterier for å sette en sikker diagnose. Koden tar primært for seg de epidemiologiske sidene som smitteforebygging, risikohåndtering og kontroll av sykdomsutbrudd. Disse to dokumentene setter altså den internasjonale standard for kontroll med rapporteringspliktige sykdommer. Aktiv deltakelse i OIE sitt arbeid er viktig for å sikre at disse dokumentene blir utarbeidet på basis av den nyeste kunnskapen på området.

Norge viktig, viktig for Norge

Betydningen av OIE i internasjonal handel gjør at Norge som stor eksportnasjon, har behov for å være synlig tilstede i OIE av handelsmessig egeninteresse, men også i for å være en seriøs aktør med medansvar i arbeidet med å sikre en god helsestatus og en smittemessig trygg verdenshandel med akvakulturprodukt.

OIE baserer sin kompetanse på medlemslandene sin kompetanse og disponerer et desentralisert system av internasjonale referansesentra med laboratorier og samarbeidsenheter (collaborating centres). For å oppnå status som OIE referansesenter må en søke om godkjenning fra Generalforsamlingen. OIE har i dag ett eller flere internasjonale referanselaboratorier

for de definert viktige sykdomsagens.

Veterinærinstituttet har i flere år hatt status som OIE internasjonalt referanselaboratorium for ILA og *Gyrodactylus salaris*, for 2 år siden fikk vi også denne funksjonen for PD. Dette pålegger Veterinærinstituttet å gjennomføre forskning på disse områdene som sikrer at instituttet genererer kunnskap på høyt internasjonalt nivå, og har kompetanse til å lede an med hensyn til internasjonale utfordringer knyttet til disse sykdommene. Denne internasjonale rollen gjør også at Norge og Veterinærinstituttet får verdensledende kompetanse på sykdommene, noe som kommer norsk oppdrettsnæring til gode.

Veterinærinstituttet leder i tillegg det eneste referansesenteret OIE har på epi-

demiologi og risikovurdering for sykdommer hos akvatiske dyr.

Norsk kompetanse i OIE har også vært profilert gjennom enkeltpersoner fra både Veterinærinstituttet og Mattilsynet. Gjennom flere år på 90-tallet var Tore Håstein medlem og leder (president) for The Aquatic Animals Commission og Brit Hjeltnes har vært medlem i samme kommisjon i valgperioden 2013-2015. Mattilsynet etablerte et sterkt norsk fiskehelsepreg på OIE sitt beslutningsnivå gjennom forhennevende CVO Keren Bar-Yaacov, - en rolle som er videreført av nåværende CVO Kristina Landsverk. Siste tilskudd fra norsk side er en heltidsstilling som skal plasseres i OIE sitt sekretariat i Paris, finansiert av Veterinærinstituttet og Mattilsynet •

Fakta om Verdens Dyrehelseorganisasjon

- OIE er en parallell til Verdens Helseorganisasjon (WHO) og skal bidra til å sikre veterinærfaglig kompetanse og god dyrehelse både for dyr i vann og på land.
- OIE er en frittstående institusjon opprettet i 1924 med sekretariat i Paris.
- I dag er det 183 medlemsland.
- Norge ble medlem i 1947.
- OIE jobber gjennom fem «kommisjoner» som har hovedansvar for hvert sitt fagområde. Akvakultur er ett av disse områdene med The Aquatic Animals Commission som ansvarlig organ.
- Medlemmene i de ulike kommisjonene bestemmes på årsmøtet og velges ut fra det politiske, geografiske og artsmessige spennet i OIE.
- Medlemmene velges for 3 år ad gangen.
- Kommisjonene er saksbehandlere for årsmøtene hvor bl.a. alle forslag til endringer i Koden og Manualen legges fram til godkjenning.
- Den til enhver tid sittende veterinærdirektør/CVO (Chief Veterinary Officer) i et medlemsland er landets offisielle delegat med stemmerett på årsmøtene (generalforsamlingene).

Nyttige linker:

- <http://www.oie.int>
- <http://www.oie.int/en/international-standard-setting/aquatic-code/access-online/>
- <http://www.oie.int/en/international-standard-setting/aquatic-manual/access-online/>
- http://www.oie.int/wahis_2/public/wahid.php/Wahidhome/Home